

ASPECTE JURIDICO-ECONOMICE ALE INFLAȚIEI ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Natalia BACALU,
magistru în drept, lector universitar (USM)

Recenzent: *Eugenia COJOCARU,*
doctor habilitat în drept, profesor universitar (USM)

SUMMARY

The problem of inflation in the market economy, etiology, the forms and types, consequences and causes, represent the research object of the present article.

In doctrines there are many opinions about the nature and importance of inflation.

After a thorough analysis of the doctrinaire opinions of much interest in this problem, the author arrives at conclusions, that inflation was and is the biggest economic enemy, inflation is bull market, this phenomenon affects the society and is typical in our days, especially in the depressions of economic market, the state is the principal element of this struggle for prevention and control of inflation.

Inflație – o creștere generală a nivelului prețurilor de consum, mecanism care provoacă variații multiple de lungă durată, generând el însuși cauzele permanenței sale.

În articolul de față vom încerca să analizăm unele aspecte juridico-economice ale celei mai mari dezechilibrări macroeconomice, care se numește *inflație*. În unele țări, în anumite perioade, inflația a fost și este cel mai mare inamic economic; ea este frecvent întâlnită și în Republica Moldova. Astfel, nu e prea complicat să observăm cum cresc prețurile în toate ramurile economiei naționale. În alte condiții, inflația poate fi un bun stimulator pentru încadrarea politicilor antiinflaționiste în strategiile de dezvoltare ale guvernelor.

Ce semnifică însuși cuvântul „inflație”? Consultând *Dictionarul juridic commercial*, constatăm că cuvântul *inflație* provine din limba franceză – „inflation”, ceea ce semnifică „a umfla”, fenomen caracteristic perioadelor de criză din economia de piață, constând în deprecierea banilor de hârtie aflați în circulație ca urmare fie a emiterii și punerii în circulație a unei cantități excedente de bani de hârtie, fie a reducerii volumului producției și a circulației mărfurilor sau a serviciilor de piață, aceste situații ducând la scăderea puterii de cumpărare a banilor.¹

Cu toate că e un termen folosit pe larg pretutindeni, esența *inflației* continuă să ramână insuficient conturată. Se poate susține că o inflație moderată poate avea unele efecte benefice asupra economiei, de exemplu: ea poate

fi compatibilă cu nivelul scăzut al șomajului și, dacă prețurile au o tendință inflexibil descrescătoare, poate determina funcționarea mai eficientă a mecanismului acestora. Totuși, inflația are efecte dăunătoare asupra economiei de piață, și anume: determină o teamă accentuată de hiperinflație extrem de accentuată ce conduce la prăbușirea sistemului monetar național. Procesul inflaționist a apărut cu mult înainte ca știința economică – punct de vedere unanim acceptat. Fiind, înainte de toate, un process monetar, precizarea naturii inflației se poate face în corelație cu formele istorice pe care le-au îmbracat banii.

Inițialmente, s-a manifestat sub forma dezvoltării mascate a monedelor din metale prețioase, acest proces fiind cunoscut în prezent sub denumirea de inflație monetaro-banească. Elementele definiției ale acestei inflații sunt: 1) separarea conținutului nominal al monedelor metalice (mai mari) de conținutul lor real (mai mici); 2) transformarea existenței-aur a monedei în aparență -aur; 3) aglomerarea circulației cu monede ieftine fără valoarea deplină; 4) scăderea puterii de cumpărare a monedelor falsificate.

Inflația banilor de hârtie convertibili în aur a fost cea de-a doua formă de inflație. În perioada formării economiei de piață în Europa, tinerele state au fost preocupate de lichidarea haosului monetar specific

epocii feudale târzii, haos ce a atins cote înalte în secolul al XVI-lea. S-a acționat pentru sisteme bănești stabile și o circulație monetară sănătoasă, adică normală, acestea bazându-se pe etalonul aur. Când banii de hârtie înlocuiau realmente aurul monetar, mișcarea semnelor valorii oglindea legile circulației monetare – aur ca valoare deplină; altfel, banii puteau fi convertiți liber în aur. Corespunzător, cantitatea banilor de hârtie se limita la aurul pe care acești bani îl reprezentau în circulație. În această situație, inflația nu putea să apară, ea nu avea bază de desfășurare. Dar, relativ repede canalele circulației bănești au început să se aglomereze, fapt datorat cantității insuficiente de mărfuri aflate în circulație. Dacă banii de hârtie întreceau propria lor măsură, adică dacă ei depășeau cantitatea monedelor de aur cu aceeași denumire, aceștia se discreditau în fața agenților economici. Scăderea puterii de cumpărare a banilor aflați în circulație antrena creșterea prețurilor. Inflația de acest gen apărea atunci când cantitatea banilor de hârtie aflați în circulație depășea sensibil necesitățile economiei, dereglând raportul dintre masa de aur monetar și etalonul aur (o cantitate de aur ce era așezată la baza unei unități bănești).²

Prăbușirea etalonului aur a creat premisele unei noi forme de inflație – inflația banilor de hârtie neconvertibili în aur. Actualmente, existența funcțională a banilor de hârtie o absoarbe pe cea materială. Ca urmare, în condițiile când singurele elemente de stabilitate și normalitate monetară decurg din cursul forțat al banilor și din încrederea populației în buna lor funcționare, inflația poate să apară ca un proces ce „iese” din cadrul normalului monetar, ce pune în evidență un excedent de bani. Formele pe care le-a cunoscut inflația banilor neconvertibili în aur și a celor neconvertibili în general au fost și sunt destul de diferite în timp și spațiu. Ele s-au diversificat și mai mult pe seama realităților din țările foste socialiste; ca urmare, problema naturii inflației rămâne actuală și complexă. Nivelul general al prețurilor poate fi estimat în diferite moduri. De-a lungul deceniilor postbelice, s-a pus problema ca instrumentul principal de măsurare a inflației să fie indicele de consum (IPC).

IPC exprimă modificarea medie ponderată a cheltuielilor pe care o familie de talie mijlocie din mediul urban le face pentru asigurarea mijloacelor de subzistență, în concordanță cu nivelul și structura nevoii sociale istoric determinate. Acest indice este calculat în fiecare lună de către *Biroul Național de Statistică* (BNS) al Republicii Moldova, fiind autoritatea administrativă centrală care, în calitatea sa de organ central de statistică, conduce și coordonează activitatea

în domeniul statisticii din țară. În activitatea sa, Biroul se conduce de Constituția Republicii Moldova, Legea cu privire la statistica oficială, alte acte legislative, hotărârile Parlamentului, decretele Președintelui Republicii Moldova, ordonanțele, hotărârile și dispozițiile Guvernului, tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte.³ Conform Legii cu privire la statistica oficială din 19.10.2004, una dintre atribuțiile de baza ale Biroului Național de Statistică este măsurarea evoluției de ansamblu a prețurilor la bunurile și serviciile cumpărate de populație.⁴

Puncte de vedere cu privire la natura inflației

În literatura de specialitate se utilizează diferite criterii de delimitare a formelor inflației. Astfel, Coralia Angelescu delimitează inflația după intensitatea acesteia:

inflația moderată, în alte surse mai este numită și „târătoare”, caracterizată printr-o creștere medie anuală a prețurilor și serviciilor de 3-4%, care duce la deprecierea lentă și progresivă a banilor, fără zguduiri economice;

inflația deschisă, sau i se mai spune „rapidă”, în care creșterea anuală a prețurilor este între 5 și 10%, fiind însoțită de creșteri economice mai reduse sau chiar stagnări;

inflația declarată, în care prețurile cresc anual cu 10-15%;

inflația galopantă, în care prețurile și tarifele cresc anual cu mai mult de 15%, provocând mari dezechilibre economice și sociale;

hiperinflația, forma cea mai periculoasă și excesivă a inflației, la care prețurile cresc la intervale scurte de timp, antrenând dezechilibre generale în economia de piață;

dezinflația, se manifestă prin încetinirea durabilă și autoîntreținută a ritmului de creștere a nivelului general al prețurilor.

Creșterea economică inflaționistă relevă un ritm pozitiv de creștere a producției naționale, însoțit de o rată a inflației mai înalte decât cea a dinamicii economice.

Stagflația, desemnează acea situație din economie în care inflația coexistă cu lipsa de creștere economică;

Slumpflația, sintetizează coexistența inflației galopante cu recesiunea economică.⁵

Fiind un fenomen deosebit de complex, inflația se poate măsura și ilustra prin utilizarea simultană a mai multor indici și indicatori, fiecare din aceștia evidențiind o anumită fațetă a inflației. Cei mai importanți sunt:

- ✓ diferența dintre cererea solvabilă și oferta reală de mărfuri, bunuri și servicii;
- ✓ indicele general al prețurilor – IGP;
- ✓ indicile prețurilor de consum – IPC;
- ✓ indicile costului vieții;
- ✓ scăderea de cumpărare a banilor pe piața internă și cea externă;
- ✓ depășirea de către masa monetară în circulație a produsului național.

Exprimarea absolută a inflației se determină ca diferența dintre cererea absolută nominală și cantitatea reală de bunuri și servicii pe care le pot oferi spre vânzare agenții economici. Indiferent de cauza declanșării inflației, desfășurarea ei, perpetuarea și agravarea inflației are determinări multifactoriale. În condițiile economiei actuale, inflația are la bază factori de ordin economic, monetar, sociopolitic, de natură internă și externă care acționează simultan și se influențează reciproc.

Inflația monetară

Se datorează introducerii și menținerii în circulație a unei mase monetare excedentare raportate la cantitatea de bunuri și servicii de pe piață. Excedentul de masă monetară poate fi determinat de:

- emisiunea de monedă;
- crearea de monedă scripturală;
- controlul insuficient al puterii asupra emisiunii de monedă;
- creșterea vitezei de circulație a banilor;
- scăderea încrederii în moneda națională.

Inflația prin cerere – este acea inflație care rezultă din creșterea cererii agregate. Creșterea cererii agregate este exprimată de unii specialiști prin creșterea veniturilor bănești ale populației. Excesul cererii de consum a populației poate constitui, uneori, factorul principal al inflației. Creșterea cererii de consum a populației poate să provină dintr-o utilizare excesivă a salariilor, fără o creștere corespunzătoare a producției sau a productivității muncii. O altă cauză a inflației prin cerere este excesul cererii guvernamentale peste posibilitățile bugetare curente.

Inflația prin ofertă – dezechilibru inflaționist dintre cerere și ofertă; este explicat adeseori prin insuficiența ofertei, prin penuria (lipsa) de bunuri materiale și servicii pe piață. Dacă firmele sunt confruntate cu o sporire a costului, ele vor răspunde parțial prin creșterea prețului de vânzare și, parțial, prin reducerea volumului activității.

Inflația prin costuri – exprimă acea creștere inflaționistă a prețurilor datorată creșterii elementelor ce intră în prețuri (materii prime, salarii, beneficii).

Inflația prin cerere și inflația prin costuri se pot manifesta simultan.

Consecințele inflației sunt examinate prin prisma deprecierii monetare;

- consecințele inflației sunt recepționate, în primul rând, de agenții economici – cumpărători;
- sub incidența inflației cad economiile agenților economici, diminuanându-li-se resursele, datorită scăderii puterii de cumpărare a banilor;
- inflația îi dezavantajează pe creditorii;
- în timpul inflației producția scade;
- inflația elimină o parte din resursele acumulate;
- inflația generează și extinde șomajul;
- inflația afectează dezvoltarea societății civile;
- inflația accentuează deprecierea monedei naționale.⁶

Pentru combaterea inflației factorii de decizie trebuie să aibă în atenție frânarea creșterii masei monetare și a prețurilor, atragerea economiilor bănești și transformarea lor în capitaluri active, revalorizarea banilor, reducerea cererii agregate, reducerea incertitudinilor etc. Succesul presupune înglobarea unor astfel de măsuri în pachete care să se completeze cât mai bine pe termen mediu și lung.

Efectele inflației

Inflația poate fi *anticipată*, atunci când toate unitățile și agenții economici o prevăd și pot obține o compensație integrală a acesteia. În acest caz inflația nu va avea urmări importante asupra distribuției venitului și averii în economie. Dar inflația poate fi și *neanticipată*, din trei motive:

- dacă economia în ansamblu eșuează în precizarea corectă a inflației, astfel încât rata reală a inflației depășește rata expectată (așteptată);
- dacă anumite unități economice sau agenți economici nu reușesc să anticipeze corect inflația;
- dacă o anumită unitate economică sau agenți economici, chiar dacă au prevăzut corect inflația, nu pot obține o compensare integrală a acesteia.

Când inflația este neanticipată, există un efect de redistribuire, adică unii vor putea profita, în timp ce alții vor fi dezavantajați. Un efect al inflației este redistribuirea bogăției naționale și creșterea incertitudinii în economie. Redistribuirea bogăției naționale diferă în funcție de componentele patrimoniului fiecăruia și de intensitatea inflației. În legătură cu aceasta, Guvernul Republicii Moldova a adoptat *Hotărârea cu privire la reevaluarea fondurilor fixe și corectarea rezultatelor evaluării patrimoniului de stat în scopul privatizării, luând în considerație nivelul inflației din anul 1992*, nr. 118 din 05.03.1993. Cu scopul de

a ajusta prețurile în vigoare la valoarea de bilanț a fondurilor fixe și condițiile de reproducție a acestora, Guvernul Republicii Moldova a hotărât: întreprinderile, instituțiile și organizațiile din Republica Moldova, independent de forma de proprietate, sunt obligate să încheie: până la 15 mai 1993 indexarea fondurilor fixe, conform datelor evidenței contabile și situației de la 1 ianuarie 1993; până la 31 decembrie 1993 reevaluarea fondurilor fixe conform datelor inventarierii de la 1 decembrie 1993, care vor fi contabilizate.⁷

Indexarea valorii inițiale a fondurilor fixe și a uzurii (amortizării) lor se va efectua conform îndrumărilor metodice cu privire la indexarea fondurilor fixe, elaborate și aprobate de Ministerul Finanțelor, Ministerul Economiei, Biroul Național de Statistică (Ordinul Ministerului Economiei cu privire la modul de indexare a plăților în funcție de nivelul inflației la achitarea prețului patrimoniului public privatizat din 18.04.2001⁸).

Conform datelor Biroului Național de Statistică, cea mai mare rată a inflației a fost înregistrată în anul 1993, când prețurile sporeau aproximativ cu 32% lunar – inflație galopantă.⁹ În condițiile intensificării proceselor inflaționiste, Banca Națională a Moldovei (BNM) a avut misiunea de a satisface necesitățile crescânde ale economiei în mijlocul de plată și obligația de a efectua controlul asupra ritmului de creștere a masei monetare, pentru a atenua influența factorilor monetari asupra inflației. Conform art. 4 al *Legii Republicii Moldova cu privire la Banca Națională a Moldovei* din 21.07.1995, unul dintre scopurile finale ale politicii monetar-credite a BNM este reducerea inflației.¹⁰

Pentru combaterea inflației, factorii de decizie trebuie să aibă în atenție frânarea creșterii masei monetare și a prețurilor, atragerea economiilor bănești și transformarea lor în capitaluri active, revalorizarea banilor, reducerea incertitudinilor etc. Economistul american Milton Friedmann afirma: „Urmărind aducerea inflației în limitele normale, problemele antiinflaționiste trebuie să stabilească și modalitatea trecerii de la stabilitatea economică monetară la creșterea economică autentică”.¹¹

Politicile antiinflaționiste de asigurare a unei stabilități monetare relative, de menținere a prețurilor în limite rezonabile pornesc de la premisa asigurării creșterii economice și a limitării șomajului. Politicile antiinflaționiste trebuie să fie suficient de puternice pentru a combate efectiv inflația, dar totodată suplă, pentru a nu afecta creșterea economică, a nu duce la

deflație – proces monetar-material caracterizat prin scăderea durabilă pe termen lung a nivelului prețurilor, scădere rezultată dintr-un ansamblu de măsuri care vizează restrângerea cererii nominale pentru reducerea tensiunii asupra dinamicii crescătoare a prețurilor.¹²

Cauzele inflației

Inflația reprezintă astăzi un dezechilibru structurat monetar-real, care exprimă existența în circulație a unei mase monetare ce depășește nevoile economiei, fapt ce antrenează deprecierea banilor neconvertibili în aur și a celor neconvertibili în general, precum și creșterea durabilă și generalizată a prețurilor. În manuale și tratate cauzele inflației sunt analizate după principiul „*caeteris parsibus*” – analizate pe rând, fiecare dintre acestea generând o formă specifică de inflație. Adesea, inflația este explicată doar prin emisiune excesivă de semne bănești (inflația prin monedă). Milton Friedmann susține că „inflația este legată mai ales de oferta de monedă, suplimentarea acesteia decurgând din deciziile agenților economici specializați în sensul sporirii activelor lor de bani de credit”.¹³

Un loc aparte ocupă acele concepții care consideră drept cauză principală (unică) a inflației insuficiența producției (inflația prin ofertă). Sporirea veniturilor, îndeosebi ale salariaților, nu se compensează printr-o creștere corespunzătoare a productivității. Apare astfel lipsa de bunuri materiale și servicii. Specialiștii numesc un asemenea dezechilibru *inflație reală*. Creșterea substanțială a creditului duce relativ de repede la dezechilibrul inflaționist, la excesul de creștere nominală pentru bunurile de consum (inflație pe credit). În anumite condiții, profiturile cresc mai încet decât masa economiilor disponibile ale întreprinderilor.¹⁴

În concluzie putem defini inflația ca o tendință persistentă de creștere a nivelului general al prețurilor, care poate afecta distribuția venitului. Conform „teoriei monetariste”, inflația poate fi determinată numai de creșterea ofertei monetare. Există două teorii principale privind estimările, cunoscute sub denumirea de „anticipări ajustabile” și „anticipări raționale”. Teoriile care sugerează că principala cauză a inflației este creșterea costurilor au pus accent pe creșterea costurilor salariale ca rezultat al activității sindicale.¹⁵ Monetariștii susțin ca creșterea costurilor poate duce la o inflație persistentă doar dacă este majorată oferta monetară pentru a preîntâmpina creșterea șomajului. Ca posibile măsuri de reducere a ratei inflației sunt recomandate:

- politica fiscală;
- politica monetară;
- politica de prețuri și venituri;
- indexarea.

Monetariștii recomandă aplicarea politicii monetare pasive.

Inflația este un fenomen produs de relațiile organismului economic la dezechilibrele existente în interiorul său, o formă prin care raporturile și proporțiile economice și monetare să se echilibreze în mod automat. Politicile economice de combatere a inflației trebuie să asigure reflectarea echilibrului economic, condiții de stabilire a prețurilor, luându-se măsuri de creștere a ofertei, în primul rând prin creșterea producției la un nivel rezonabil, evitându-se, pe cât posibil, în procesul redistribuirii veniturilor, deteriorarea situației economice a grupurilor sociale defavorizate. Cercetarea juridico-economică scoate în relief faptul că în prezent există o pauzidispariție a mecanismelor spontane de limitare a inflației. În același timp, există preocupări de a găsi modalități de încorporare a mecanismelor de autoreglare la nivelul întreprinderilor, la nivelul unde se formează prețurile. De asemenea, ca urmare a intensificării inflației a curentelor libere, pretutindeni în lume s-au adoptat măsuri de liberalizare a economiei. Aceste mecanisme trebuie să aibă un rol mai mare și în sfera inflației, în sensul absorbirii și temperării automate, în mai mare măsură, a fenomenelor inflaționiste.¹⁶ Deocamdată, în toate țările există un control centralizat în domeniul monetar-creditar, precum și programe guvernamentale de stopare a inflației, statul fiind principalul factor în lupta pentru combaterea inflației. Ar fi necesar ca și în Republica Moldova să existe un control centralizat

ce ar reglementa procesul inflației, reducerea inflației devenind ținta-cheie a politicii economice.

Note:

¹ Dicționarul juridic comercial. – București, 2005, p. 437.

² nl.wikipedia.org/wiki/inflation.

³ www.statistica.md

⁴ Legea cu privire la statistica oficială, nr. 3054/19.10.2004 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2004, nr. 654.

⁵ *A se vedea:* C. Angelescu. *Economia de piață*. – București: Editura Economică, 1995, p. 78-85.

⁶ *A se vedea:* A. Cojuhari. *Bazele teoriei economice*. – Chișinău, 1993, p. 35-47.

⁷ Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la reevaluarea fondurilor fixe și corectarea rezultatelor evaluării patrimoniului de stat în scopul privatizării, luând în considerație nivelul inflației în anul 1992, nr. 118 din 05.03.1993 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1993, nr. 3/79.

⁸ Ordinul Ministerului Economiei cu privire la modul de indexare a plăților în funcție de nivelul inflației la achitarea prețului patrimoniului public privatizat, nr. 17 din 18.04.2001 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr. 52-54/148.

⁹ Buletine trimestriale ale BNM, 1993-2006.

¹⁰ Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei, nr. 548-XIII din 21.07.1995.

¹¹ E. Cojocari. *Dreptul Economic*. – Chișinău: Business-Elita, 2007, p. 175-178.

¹² *A se vedea:* S. Sava, E. Ionescu. *Economia de piață contemporană, probleme teoretice*, 1990, nr. 7.

¹³ S. Costache, N. Dobrotă. *Economie politică*. Vol. II. – Cluj-Napoca, 1991.

¹⁴ *A se vedea:* *Economie*. Ediția a V-a. – București: Editura Economică, 2000, p. 145-157.

¹⁵ *A se vedea:* D. Moldovan. *Curs de teorie economică*. – Chișinău: ARC, 2006, p. 43-52.

¹⁶ *A se vedea:* M. Dudian. *Bazele economiei*. – București: ALL Beck, 2001, p. 57-64.